

**ЕВРОПСКА НЕДЕЉА ПРЕВЕНЦИЈЕ РАКА ГРЛИЋА МАТЕРИЦЕ (17. ЈАНУАР
– 23. ЈАНУАРА 2022. ГОДИНЕ)**

Ове године, Европска недеља превенције рака грлића материце обележава се 16. пут под слоганом **„БОЉЕ СПРЕЧИТИ НЕГО ЛЕЧИТИ – РЕДОВНОМ КОНТРОЛОМ ПОБЕДИЋЕМО КАРЦИНОМ ГРЛИЋА МАТЕРИЦЕ”**. Циљ кампање је подизање свести жена о раку грлића материце и начинима превенције. Прва Европска недеља обележена је 2007. године после интервенције Интересне групе за рак грлића материце, када је Савет Европе донео препоруке о започињању Кампање и обележавању Европске недеље превенције рака грлића материце.

Препознајући значај ове кампање, Србија већ шеснаести пут активно учествује у њеном обележавању. Овом недељом преносимо поруку о значају доступних мера превенције у нашој земљи, у циљу спречавања оболевања и умирања од рака грлића материце.

Основна порука свим женама је да је рак грлића материце малигна болест која се може спречити. **„БОЉЕ СПРЕЧИТИ НЕГО ЛЕЧИТИ – РЕДОВНОМ КОНТРОЛОМ ПОБЕДИЋЕМО КАРЦИНОМ ГРЛИЋА МАТЕРИЦЕ”** је слоган који покреће жене одређених узрасних група да у Европској недељи превенције рака грлића материце размишљају о свом репродуктивном здрављу, и да у току године одвоје дан када ће посетити свог лекара и искористити неки од доступних превентивних прегледа.

Према подацима Регистра за рак Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут”, током 2019. године регистровано је 1044 новооболелих жена, а 438 жена је умрло од ове малигне локализације.

На основу најновијих процена за 2020. годину, Европског информационог система, жене у Србији се са стопом оболевања од 23,3 на 100000, налази на петом месту у Европи после Црне Горе, Румуније, Естоније и Литваније. Стопе умирања од рака грлића материце су високе. Морталитет од рака грлића материце је 8,8 на 100000 жена.

Светска здравствена организација као приоритет препоручује примену интервенција за превенцију и контролу рака грлића материце како би се постигла елиминација ове болести. То подразумева свеобухватни приступ овој болести: скрининг односно рано откривање и лечење свих форми лезија, вакцинацију против хуманог папилома вируса (ХПВ), као и палијативно збрињавање жена које болују од ове болести у смислу активне и свеобухватне бриге која подразумева контролу симптома, психолошку, социјалну и духовну подршку.

Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“, Канцеларија за скрининг рака заједно са мрежом института/завода за јавно здравље обележиће Европску недељу превенције рака грлића материце организовањем различитих едукативно-промотивних активности са циљем промоције значаја очувања репродуктивног здравља и могућности коришћења доступних мера превенције у циљу спречавања оболевања и умирања од рака грлића материце уз поштовање свих

превентивних мера које се односе на спречавање ширења заразне болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2.

Организовани скрининг карцинома грлића материце у Нишу

Организовани скрининг карцинома грлића материце на територији Републике Србије спроводи се од 20.12.2012. године. Циљну групу за спровођење организованог скрининга рака грлића материце чине жене узраста од 25. до 64. године.

Дом здравља Ниш је са реализацијом Националног скрининг програма на рано откривање рака грлића материце почео 18.02.2013.године.

Месечне извештаје о спроведеним организованим скрининг прегледима на карцином грлића материце Дом здравља Ниш, преко Института за јавно здравље Ниш, доставља Канцеларији за скрининг рака, а од 19.09.2016. године врши се и дневно извештавање о раду скрининга канцеларији за скрининг рака Институту за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“.

Дом здравља Ниш је у 2021. години, у оквиру организованог скрининга позвао 10984 жена на скрининг рака грлића материце (13,8% циљне популације жена од 25 до 65 година). 6416 жена се одазвало позиву на скрининг преглед (одазив 58,4%) и урађен им је ПАП тест. Нормалан налаз ПАП теста имало је 6263 жена (153 патолошких налаза ПАП теста, од чега је током 2021. године дијагностиковано 2 ендоцервикалних аденокарцинома ин ситу.

У 2021. године извршење плана рада ДЗ Ниш у вези скрининга на рак грлића материце износио је 8% испод плана. У 2021.год. ДЗ Ниш реализовао је 70% планираних активности у вези скрининга на рак грлића материце.

У Дому здравља Ниш одлично функционише превентивни рад у вези раног откривања рака грлића материце. Велики број жена има свог изабраног гинеколога, редовно долази на годишње циљане и трогодишње систематске прегледе. То су одговорне пацијенткиње које се и иначе јављају лекару. Ови прегледи се по протоколу Министарства здравља и Водичима клиничке праксе спровode у прве три године после почетка сексуалне активности а најкасније у старости од 21 године. Током реализације скрининг програма велика пажња је посвећена едукацији становништва, организацијом бројних наступа на медијима као и бројним предавањима, радионицама, поделом лифлета и брошура.

У овој недељи потребно је интензивирати активности на промоцији значаја очувања репродуктивног здравља и могућности коришћења доступних мера превенције рака грлића материце јер се у Србији мање од трећине случајева рака грлића материце открива у раној фази када се може успешно применити само оперативно лечење, без неопходне постоперативне радикалне радиотерапије.

Важно је знати да се скоро сваки случај рака грлића материце може спречити. У развијеним земљама ЕУ, до сада спроведени скрининг програми у последњих 10 година, су смањили број жена умрлих од рака грлића материце за 13,3%.

Најефикаснија мера примарне превенције је имунизација против хуманог папилома вируса, али имунизација не искључује потребу за обављањем превентивних прегледа, будући да постојеће вакцине не штите од свих типова ХПВ. Важно је знати да се скоро сваки случај рака грлића материце може спречити. Добро организовани скрининг програми могу да спрече и до 80% случајева рака грлића материце, откривајући малигну дегенерацију у преинвазивној фази.

РАК ГРЛИЋА МАТЕРИЦЕ

Колико је чест рак грлића материце?
У Србији, свакога дана оболе 4 жене, док 1 жена умре од рака грлића материце. Већина ових случајева могла се спречити да је болест откривена на време и да се на време приступило лечењу, јер са сигурношћу знамо да ова болест припада групи најпревентабилнијих.

Шта је узрок преканцерозних промена грлића материце?
- директни контакт са хуманим папилома вирусом (ХПВ);
- ако постоји "раница" (промењена слузокожа на грлићу материце), она је улазно место вируса.

Ко је угрожен?
- жене којима није редовно узиман Папаниколау брис и које се не одазивају на контролне прегледе у оквиру опортуног или организованог скрининга;
- жене које су започеле сексуалну активност у раној младости (пре 16. године);
- жене које имају већи број сексуалних партнера;
- жене које су имале полни однос са ХПВ инфицираним мушкарцем;
- жене пушачи;
- жене које користе имunosупресивну терапију или имају ХИВ инфекцију;
- жене са лошим социоекономским условима живота.

Шта су то преканцерозне промене на грлићу материце?
"Дисплазије" или "цервикалне интраепителијалне неоплазије" (скраћено ЦИН) су низ промена на слузокожи грлића материце, од минималних до потпуне измене слузнице. Потребно је да прође 3-17 година од зачета преканцерозних промена на грлићу материце до продора злоћудних ћелија у дубину преко 1мм. и настанка рака.

Који су симптоми преканцерозних промена и почетног рака грлића материце?
- сукрваница и крварење из вагине после сексуалног односа је први најчешћи знак после асимptomатског почетка и случајног откривања;
- неуредно крварење које није у вези са менструацијом;
- појачан вагинални секрет и исцедак непријатног мириса помешан са сукрвцом.

У чему се састоји превенција?
- Водите здрав стил живота: не пушите, не започињите са сексуалном активношћу пре напуњаења 16. године, избегавајте често мењање сексуалних партнера;
- Користите кондома као контрацептивно средство при односима са новим или непознатим партнером;
- Створите навик да код гинеколога на превентивни преглед долазите редовно, једном годишње, и радите Папаниколау тест, без обзира што немате никакве симптоме;
- Ако сте жена узраста 25-64 година, одазовите се на позив на организован скрининг рака грлића материце једном на сваке три године, како би се рано откриле и правовремено лечиле премалигне промене на грлићу ("ранице" и друге доброћудне промене и упале грлића материце).

Рак грлића материце се може спречити и једини је рак који би могао бити елиминисан комбинацијом ефикасног скрининга и коришћењем вакцинације против Хуманог Папилома Вируса (ХПВ-а).

РАК ГРЛИЋА МАТЕРИЦЕ

1900
ПАСТЕРОВ ЗАВОД
ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ НИШ
ЦЕНТАР ЗА ПРОМОЦИЈУ ЗДРАВЉА